

TÜMELLER SORUNU VE GÜNCEL KURAMLARIN ÇÖZÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

*The Problem Of Universals And Analysing
The Solutions Of Contemporary Theories*

ÖZET

Tümeller sorunu (ya da özellikler sorunu) iki tikelin neden aynı özellikleri taşıdığıнын (eğer taşıyorlarsa) açıklamasını yapma çabasından kaynaklanmaktadır. Geleneksel olarak Platon ve Aristoteles'te ortaya çıkan bu sorun günümüzde farklı kuramlarla hala tartışılmaktadır.

Bu makalede öncelikle sorunun genel çerçevesi geleneksel kuramlar bağlamında açıklanacak, daha sonra güncel kuramlar içerisinde özellikle adcı, gerçekçi ve trop kuramlarında soruna getirilen çözümler tartışılacaktır.

Söz konusu tartışma, sorunun iki biçimdeki görünümü ele alınarak yürütülecektir. Bunlardan birincisi sorunun 'çokluktaki teklik' olarak adlandırılan biçimidir, ikincisi ise sorunun dilsel biçimidir.

Sorunun bu iki biçimdeki görünümü bakımından yürütülen tartışmada özelliklerin varolup olmadıkları, tümel mi yoksa tikel mi oldukları, ilişki türündeki özelliklerin kuramlar açısından bir soruna yol açıp açmadıkları, "a F'dir" türünden bir tümencenin ne şekilde ele alındığına bağlı olarak bir soruna yol açıp açmadığı türünden sorulara cevap aranacaktır. Sonuç olarak bu sorular bağlamında ilgili kuramlardan hangisinin öne çıktığı hangilerinin başarısız oldukları ortaya konacaktır.

Anahtar Sözcükler: Özellikler, Tümeller sorunu, Tikel, Adcılık, Gerçekçilik, Trop Kuramı.

ABSTRACT

The problem of universals (or the problem of properties) is a result of the attempts to analyse and to give an account of why two particulars have the same (if they have) properties. The traditional form of the problem appeared first in the texts of Platon and Aristotle but it is still argued by different contemporary theories in new forms.

In this paper first of all the main appearance of the problem in traditional theories will be clarified and then the solutions of the contemporary theories especially the solutions of the nominalism, realism and the trope theory will be discussed.

The discussion will be made by two appearances of the problem. First of these appearances of the problem is in the 'one over many' form and the second one is in the linguistic form.

It will be discussed in these two forms of the problem that 'is there properties', 'are they universals or particulars', 'is the relation type properties make any troubles for the theories, "is the sentence 'a is F', depend on how this sentence examined, make any troubles for the theories" etc. As a result it will be reached which of the contemporary theories have better solutions and advantages and which of them seems to fail.

Keywords: Properties, The problem of Universals, Particular, Nominalism, Realism, Trope theory.

TÜMELLER SORUNU¹ VE GÜNCEL KURAMLARIN ÇÖZÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Egemen S. Kuşcu*

Deneyimlerimizin öncelikli dayanaklarından birinin duyularımız olduğu görülmektedir. Duyularımız çevremizde olan bitenlerden, bir anlamda bizim de içinde olduğumuz olaylardan ilgili verileri almaktadır. Göz görülebilir olanı görmekte (kırmızı, üçgen vb.), kulak işitilebilir olanı işitmekte (ses), burun kokuları iletmektedir. Dilimiz tadılabilir olanı tatmakta ve dokunma cisimleri algılamamızı (sertlik vb.) sağlamaktadır. Tüm bu veriler özellikler olarak adlandırılmaktadır. Bunların yanısıra erdem, mutluluk gibi soyut, doğrudan duyu organlarımızın konusu olmayan özelliklerden de söz edilmektedir.²

Buraya kadar dile getirdiğimiz özelliklerin ortak bir noktası kendiliğinden görünür: işitilebilir olan, görülebilir olan, kokusu olan, tadı olan ve belli bir sertliği olan şeylerin, bir anlamda bu tür özelliklerin hepsinin ilişkili olduğu bir varolanın da olduğu ortaya çıkmaktadır. Şimdilik her ne kadar ‘ilişkili oldukları’ desek de özelliklerin söz konusu diğer varolanlarla ilişkilerine dair başka dile getirişlerimiz de vardır: Zaman zaman, özellikleri taşıyan bir şeyin olduğundan, özelliklerin oluşturduğu bir şeyin olduğundan ya da özellikleri örnekleyen bir şeyin olduğundan da söz ederiz.

* Araş. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü.

¹ Campbell tümeller sorunu olarak adlandırılan tartışmanın, aslında yanlış bir varsayımın hareket edilmesinden kaynaklı yanlış nitelendiği kanısındadır. Campbell’e göre sorun aslında ‘Benzerlik Sorunu’ olarak adlandırılmalıdır. Çünkü tümeller, aslında bu soruna (şeylerin benzerliklerinin nedeni nedir?) verilen bir cevap olarak ortaya çıkmaktadır. Bkz. Campbell, Keith, “The Metaphysics of Abstract Particulars”, *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, s. 133. Pereyra ise soruna ‘Özellikler Sorunu’ denmesinin daha da doğru olacağını ancak buna rağmen ‘Tümeller Sorunu’ adlandırmasını kullanacağını çünkü böylelikle sorunun geleneksel yanlarının da içerilebileceğini ileri sürmektedir. Bkz. Pereyra, G. R., *Resemblance Nominalism: a solution to the problem of universals*, Oxford University Press, Oxford, 2002, s. 1.

² Bunlar dışında çok çeşitli özelliklerden söz edilebilir: Birinci derece ve yüksek dereceden özellikler, ilişkiler, önermeler, yapısal özellikler, türsel özellikler, belirlenebilir (renk) ve belirleyen (kırmızı) özellikler, doğal tür özellikleri, özsel/ilineksel özellikler vb. Bkz. Swoyer, Chris, Orilia, Francesco, “Properties”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. Zalta, 2014, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/fall2014/entries/properties/>, Erişim: 07.09.2015. Ancak biz burada özellikle yapısal olduğu düşünülen bazı nitelikler ve ilişkiler türünden özelliklerle ilgileneceğiz. İnceleyeceğimiz kuramları tüm bu özellikleri de tartışacak biçimde ele almayacağız çünkü böyle bir karşılaştırma bir makale boyutunu aşacaktır.

Tüm bu dile getirişler bir yandan dilimizin söyleyiş olanakları olsa da bir yandan da bir başka gerçeği iletirler: Özellikler vardır ancak genellikle bir şeyin özellikleri olarak vardır.

Metafizik araştırma farklı filozoflarca farklı biçimlerde tanımlansa da onun genellikle kategorilerle (en üst türden varolanlar, cinsler vb.) ilgilenen bir yapısının olduğu düşünülmektedir.³ Bu kategoriler dilimizin kategorileri olabileceği gibi varlığın kategorileri de olabilir, hatta bu ikisi birebir birbiriyle ilişkili de olabilir. İşte bu kategoriler arasında en temel iki kategori olarak özellikler ile onların ilişkide oldukları şeyler olarak tözler (**substances**), tikeller (**particulars**), nesnelere (**objects**) karşımıza çıkmaktadır.

1. Tümeller sorununun klasik görünümü ve temel belirlemeler

Özellikler Platon'la beraber (başka filozoflarda bazı erken görünümüleri varolsa da) bir felsefe sorunu olarak ortaya çıkmıştır denebilir. Platon'un metinlerindeki klasik sorgulama tekniği tek tek varolan, deneyime konu olan şeylerin ardında yatan, asıl, daha değerli olan; deneyime konu olanlardaki gibi değişmeyen, birlikli olan şeyin aranmasına ve ortaya konmasına yöneliktir. Platon tek tek şeylerdeki güzelliğin ardındaki Güzel'in⁴, farklı farklı olduğu söylenen erdemden ayrı, tek biçimli olan Erdem'in⁵ ortaya konması ve tanımlanmasıyla ilgilenmektedir.

Böylece Platon'a göre özelliklerin tek tek şeylerdeki varoluşları aslında aynı şeyin farklı biçimlerde ortaya çıkmasından kaynaklanıyor görünmektedir. Kırmızı elma, kırmızı domates, kırmızı topun kırmızı olmalarının nedeni hepsinde ortak bir biçimin, değişmeyen, kusursuz, birlikli bir Kırmızı'nın (idea –eidos- ya da Form) olmasından kaynaklanmaktadır. Platon açısından önemli olan da Kırmızılığın kendisinin anlaşılması olmaktadır çünkü tek tek şeylerdeki kırmızılar asıl olarak Kırmızı anlaşıldığında açıklanabilir olacaktır.

Platon özelliklere ilişkin Form'u öne çıkartması dolayısıyla ilk gerçekçi olarak adlandırılmaktadır. Gerçekçi adlandırması asıl gerçekliğin Formlar olduğunu dile getirmesinden ve böylesi varolanların gerçekliğinin kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Form daha sonra tümel olarak da adlandırılacak ve tikel ile karşıt varolanlar olarak nitelenecektir.

³ Bu anlayış dönem dönem eleştirilmiş olsa da de güncel felsefe içerisinde hâlâ felsefeyi kategori araştırması olarak gören önemli filozoflar bulunmaktadır. Bu filozoflar arasında bazıları kategorileri düşüncenin, dilimizin yansımaları olarak görürken bazıları da bunların düşünmemizden bağımsız varlığın kategorileri olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Thomasson, Amie, "Categories", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. Zalta, 2013, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/categories/>, Erişim: 07.09.2015.

⁴ Bkz. Platon, *Symposium*, 210 a-b.

⁵ Bkz. Platon, *Republic*, 595 vd.

Aristoteles ise klasikleşmiş sınıflamasında bu ilişkileri şu şekilde ortaya koymaktadır:⁶

Aristoteles'e göre töz olan bir tikel 'bu insan, bu at' gibi gündelik yaşamda bire bir ilişkide olduğumuz, karşımızda olan olağan varolanlardır (masalar, uçaklar vb.). Töz olmayan bir tikel yine bu türden olağan nesnelere kimi özellikleridir: Bu masanın bu kahverengisi, önümdeki kağıdın önümdeki köşeli şekli vb. Töz olan tümeller önümdeki bir varolana ilişkin sorduğum 'bu nedir?' sorusunun öncelikli cevabıdır. Bir kağıdı gösterip 'bu nedir' diye sorulsa 'Kağıt' denecektir ve 'Kağıt' pek çok yerde bulunan 'bu kağıt' gibi işaret edilebilir olan varolanlardan farklı olarak bir tümel (tümünde olan) olacaktır. Ancak 'bu nedir' sorusunun cevabı olan tür ve cinsi belirten tümellerin yanısıra pek çok özellik de 'bu kağıt'a ilişkin olarak dile getirilebilir: '-bu kağıt hangi renktedir?' '-beyazdır', 'şu kağıt hangi renktedir?' '-o da beyazdır.'

Aristoteles'e göre cins ve tür belirten özelliklerin yanı sıra bu türden özellikler de tümellerdir. Tekil görünümüleri vardır ancak hepsi bir tümelin (e.d. tipin) örnekleridir (e.d. örneklemleri⁷): "Birleştirilmeden söylenen şeylerin her biri ya tözü ya niceliği ya niteliği ya göreliliği ya uzamı ya zamanı ya durumu ya iyeliği ya etkinliği ya da edilginliği belirtir."⁸

Böylece özelliklerin her zaman nitelikler olarak görülmediği, ilişkileri, nicelikleri vb. tikelin her bir durumunu içerdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle her ne kadar özellikler dense de ilişkilerin de içerilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla güncel bazı kuramlarda niteliklerden söz edilir ancak bazı kuramlarda da niteliklerin yalnızca belli bir durum olması nedeniyle onun yerine ilineklere (**attribute**) söz edilir.⁹ Bu makalede özellikler dendiğinde ilişkiler dışında kalan her türden duruma işaret edeceğiz çünkü ilişki tek bir tikle açıklanamamaktadır. Bir tikel bir başka tikelin yanındadır, bir tikel bir başka tikele çarpılmaktadır vb. (Böylece bazı tümellerin tekli **-monadic-** oldukları ancak ilişkiler türünden tümellerin ikili **-dyadic-**, üçlü, ..., n-li oldukları da söylenmelidir.¹⁰)

⁶ Bkz. Aristoteles, *Categories*, 1a20-1b10.

⁷ Örneklem (**token**) ve tip (**type**) güncel filozofların hepsinin kabul ettikleri bir kavramsallaştırmadır. Bkz. Armstrong, *Universals: an opinionated introduction*, Westview Press, London, 1989, s. 1. Bir şeyin bir çok örneklemleri olabilir ancak hepsi bir tipten olabilirler. Kırmızı tipinin, şuradaki (kırmızı1), buradaki (kırmızı2) ve oradaki (kırmızı3) bulunuşları örneklemlerdir.

⁸ Aristoteles, a.g.e., 1b25.

⁹ Bkz. Loux, Michael, *Metaphysics: a contemporary introduction*, Routledge, New York, 2006, s. 19-20. Quine bu tercihi yapan filozoflardan biridir. Bundan dolayı tümeller sorunu ileride ele alacağımız gibi 'çokluktaki teklik' sorunu biçiminde ortaya konduğu gibi, ilinek uyuşması (**attribute agreement**) sorunu olarak da tanımlanmaktadır. Bkz. Loux, a.g.e., s. 20.

¹⁰ A.g.y.

Taşıyıcı için mi söyleniyor?	Taşıyıcı İçinde mi?	Varlık Türü	Örneği
Evet	Evet	Töz-olmayan tümel	Beyaz
Evet	Hayır	İkincil Tözler (töz olan tümel)	İnsan
Hayır	Evet	Töz-olmayan tikeller	Bu grammer bilgisi
Hayır	Hayır	Birincil Tözler (töz olan tikel)	Bu at, Bu insan

Aristoteles bir gerçekçi (e.d. tümel varolanların olduğunu söyleyen biri) olmasına rağmen bu tür tümellerin tikellere içkin (**immanent**, e.d. ile tikelde taşınan) olduğunu söylemesi bakımından Platon'dan ayrılır.¹¹

Makalemizin başlığında tümeller sorununda 'güncel yaklaşımlar'ın ele alınacağı belirtilmiş olmasına rağmen tümeller ile tikellere ilişkin bu temel belirlemelerin Platon ve Aristoteles metinlerinden hareket edilerek açıklanıyor olması bir çelişki olarak görülebilir ancak değildir. Bu seçim,

1- Söz konusu temel tanımların güncel ontolojilerde hâlâ kabul ediliyor olmasından,

2- Platon ve Aristoteles'in tümeller sorununda gerçekçi yaklaşımlarıyla güncel gerçekçi kuramlara temel oluşturmaları ve ayrıca ilk adcı yaklaşımların ortaya çıkmalarına neden olmalarından kaynaklanmaktadır.¹²

Böylece tümeller sorunu özelliklerin ne türden varolanlar olduklarına ilişkin ilk sorgulamaların cevaplarından ortaya çıkmış görünmektedir. Ancak yukarıda da gördüğümüz gibi özelliklerin ne türden varolanlar oldukları bir yandan da ikincil bir araştırmadır. Her bir tümel, bir tikelde örneklendiği, taşındığı, içerildiği, bulunduğu için ve her tikel özelliklere sahip olduğu için bir tikelin ne olduğuna ilişkin araştırmanın da tümeller sorunu ile ilişkili olduğu ortaya konabilir. Önümüzde duran tikeli işaret ederek 'bu nedir' sorusunu yönelttiğimiz biri bize şöyle bir cevap verecektir: 'Bu, beyaz, diktörgen, yumuşak, üzerine yazı yazılabilen bir kağıttır.' Böylece bir

¹¹ Tüm güncel kuramlarda Platon gerçekçiliği aşkın (**transcendent**) gerçekçilik, Aristoteles gerçekçiliği için (**immanent**) gerçekçilik olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Armstrong, D. M., *Universals and Scientific Realism*, vol. I, Cambridge University Press, Cambridge, 1978, s. 75.

¹² Güncel gerçekçi kuramlar genellikle klasik gerçekçiliği eleştirmektedir ancak örneğin Moreland geleneksel gerçekçilik lehine bir kuram ortaya koymaya çalışmaktadır ve argümanlarını genellikle bu filozofların düşüncelerinden hareketle geliştirmektedir. Bkz. Moreland, J. P., *Universals*, Acumen Pub., Chesham, 2001, s. 100 vd.

tikeli öğrenmek istediğimizde de onun özellikleri ile karşı karşıya olduğumuzu ve bu sorgulamanın da tümeller sorununa ilişkin olabileceğini görüyoruz.

Ancak tümeller konusundaki tek tavrın gerçekçilik olmadığı görülmektedir. Özellikle 14 yy.'da Okhamlı William'la beraber adcılık (**nominalism**) de önemli bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Adcılık günümüzde gerçekçiliğe karşı en önemli alternatif olarak gösterilse de aslında kuramın yine Aristotelesçi kökenlerinden de söz edilebilir.

Aristoteles *Kategoriler* eserinin yukarıdaki sınıflamaya yol açan incelemesinin başında amacının 'birleştirilmeden söylenenler' üzerine bir araştırma yapmak olduğunu dile getirmektedir.¹³ Birleştirilmeden söylenenlerin sınıflaması varolanların (**onta**) sınıflaması gibi görünmektedir.¹⁴ Diğer yanda da Aristoteles'in dilsel öğeleri sınıflamaya çalıştığı açıktır.¹⁵

Adcılık bu temellerden hareket ederek somut olan tek şeyin tikeller olduğunu ve özellikler denen soyut herhangi bir şeyin olmadığını, onların basit bir biçimde adlar olduklarını dile getiren bir kuramdır. Ancak bu konu, özellikle güncel kuramlar söz konusu olduğunda, üzerinde tam olarak fikir birliği olan bir konu değildir. Güncel gerçekçilik, temel iddiası bakımından klasik gerçekçiliğin (Platon ve Aristoteles gerçekçiliğini bundan sonra klasik gerçekçilik olarak adlandıracağız) özellikler konusundaki tavrını devam ettirse de; güncel adcılık özelliklere ilişkin 'yadsıyıcı' tavrı tek biçimli bir şekilde sahiplenmez. Güncel adcı kuramlar içerisinde bazıları, özelliklerin var olduklarını ancak onların tümeller değil tikeller olduklarını dile getirmektedir.

Tümellerin Platoncu gerçekçilikte ayrı, bağımsız varolma, hiçbir şeyden etkilenmeme özelliklerine sahip olması ve Aristoteles gerçekçiliğinde adlar gibi görülebilmeleri nedeniyle tümeller genellikle soyut, tikeller somut olarak düşünülmüştür. Girişte dile getirdiğimiz örnekler ile söylersek biz günlük yaşamda bir masaya çarparız, önümüzdeki kağıda yazı yazarız, o elmanın kırmızılığını görürüz vb. Tüm bu varolanlar uzamlı şeylerdir ve zamanda bir süre içerisinde varolurlar (ve yok olurlar). Ancak 'kır-

¹³ Ar., *Categories*, 1a15.

¹⁴ Ar., a.g.e., 1a20. Bu konuda iki farklı görüşe ilişkin şu örnekler verilebilir (problemin ortaya çıktığı gündün bugüne süregelen bu tartışma içerisinde kısmen güncel örnekler vermeye çalıştık): Ross, *Kategoriler*'in Organon'un parçası olmasından hareketle ana konusunun "dilsel olguları ele almak" olduğunu bildirirken, Shields, Aristoteles'in "kategoriler listesini oluşturmaya çalıştığında, kelimeleri veya diğer dilsel kategorileri değil, çok açık bir şekilde varolanların türlerini sınıflamaya çalıştığını" belirtmektedir. W. D. Ross, *Aristoteles*, Çev. Ahmet Arslan ve diğerleri, Kabcacı Yayınları, İstanbul, 2002, s. 37 ve C. Shields, *Aristotle*, Routledge, London, 2007, s. 148.

¹⁵ Armstrong, M. J. Cresswell'in Aristoteles'in böylesi bir yorumuna dayanarak bir adcı kuram geliştirmeye çalıştığını bildirmektedir. Armstrong'un aktardığına göre Cresswell'in kuramı kendi sözleriyle "tikellerden başka herhangi bir şeyin varlığına ontolojik olarak bağlı olmayan" Aristotelesçi adcı bir kuramdır. Armstrong, a.g.e., s. 16.

mızılık', 'kağıtlık', 'masalık' gibi özelliklerin fiziksel olarak etkileşimde olduğumuz (çarptığımız, yediğimiz, üzerine yazdığımız) şeyler olmadıkları düşünülür.¹⁶

Ancak bu temel ayrımın da, söz konusu olan güncel yaklaşımlar olduğunda, kimi değişikliklere uğradığı görülmektedir. Özelliklerin tikeller olduklarını söyleyen bazı kuramlar böylece soyut tikellerin olduklarını ileri sürmüştür¹⁷, diğer yanda bazı kuramlarda tümellerin uzam-zamanlı oldukları düşünülmüştür.¹⁸ Bu nedenle güncel kuramlarda tikeller ve tümellerden söz ederken bunların ne türden varolanlar olduklarına ilişkin belirlemeler de önem kazanmaktadır.

2. Güncel tümeller sorununun iki görünümü

Güncel tartışmalarda tümeller sorunu genellikle iki farklı görünümde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi 'çokluktaki teklik' (**one over many**) olarak adlandırılan ve sorunun geleneksel olarak 'birçok şeyin aynı olduğu nasıl ileri sürülebilir' şeklinde de sergilenebilecek olan görünümüdür. 'Çokluktaki teklik' sorunu gerçekçi kuramlar açısından bir tümelin farklı tikelerde nasıl varolduğunun cevaplanmasına yönelik bir çabayı ortaya çıkarır. Diğer yandan aynı sorun, bir güncel trop kuramı açısından bir tikel özelliğin benzerliklerin açıklanmasında nasıl kullanıldığının anlaşılması olarak görünür (buna çokluktaki çokluk da diyebiliriz).¹⁹

Tümeller sorununun ikinci görünümü de tartışmaların dilsel yönünü öne çıkaran yaklaşımlarda ortaya çıkmaktadır. Hatta bu yaklaşımlara göre tümeller sorunu dildeki bazı tümcelerin yanlış bir biçimde ele alınmasından kaynaklı ortaya çıkmaktadır. Bu kuramların bazılarında göre aslında ortada herhangi bir sorun yoktur. Ancak bazı klasik adcı kuramlar açısından, yüklem (kavramın, kümenin vb.) somut tikellerin benzerliklerinin açıklanmasında nasıl kullanıldığının ortaya konmasını gerektirir.²⁰

¹⁶ Pereyra, soyut olmanın en önemli göstergesi olarak uzam-zamansal olmama ve nedensel olarak eylemsiz olmayı göstermektedir. Bkz. Pereyra, R. G., "Nominalism in Metaphysics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. Zalta, 2015, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/nominalism-metaphysics/>, Erişim: 07.09.2015.

¹⁷ Campbell özelliklerin soyut ancak konumlu olduklarını dile getirmiştir. Bkz. Campbell, Keith, *Abstract Particulars*, Basil Blackwell Ltd., Oxford, 1990.

¹⁸ Bkz. Armstrong, D. M., *Universals and Scientific Realism*, vol. I&II, Cambridge University Press, Cambridge, 1978.

¹⁹ Adcı kuramlar içerisinde önde gelen kuramlardan biri olan Benzerlik Adcılığı kuramı söz konusu nitelermelerin ikisini de sorunlu bulmaktadır. Sorun bu şekilde sergilendiğinde bu kurama göre ister istemez gerçekçi ya da tropçu kuramlara yönelinir. Oysa sorun 'teklikteki çokluk' (many over one) olarak tanımlanmalıdır yani bir tikel nasıl oluyor da birden çok özelliğin taşıyıcısı olabiliyor. Pereyra bu şekilde hem ileride incelenecek olan Devekuşu adcılığına hem de Armstrongcu gerçekçilik ve trop kuramlarına bir alternatif geliştirmeye çalışmaktadır. Bkz. Pereyra, *Resemblance Nominalism*, s. 43-48.

²⁰ Trop kuramları bazı metinlerde adcı kuramlar olarak gösterilmektedir ve bu bazı trop kuramları açısından doğrudur. Bkz.. Ehring, Douglas, *Tropes: properties, objects, and mental causation*, Oxford

Bundan dolayı 'a F'dir' tümcesini güncel kuramların nasıl yorumladıkları ortaya konmalıdır çünkü özellikler vardır diyen kuramlar da yoktur diyen kuramlar da dildeki kimi kullanımların sorunlar yarattığının farkındadırlar.

2.1. 'Çokluktaki teklik' sorunu

Önümüzde siyah bir masanın olduğunu ancak karşımızda da siyah bir masanın olduğunu varsayalım. Her iki masanın sayısal olarak özdeş olmadıkları bellidir (çünkü iki tanedirler) ancak nitelikleri aynı görünmektedir. Bu nasıl mümkün olmaktadır? Her iki varolanın da masa olması ve siyah olması nasıl açıklanabilir?

Güncel gerçekçi kuramın önemli temsilcilerinden Armstrong'a göre klasik gerçekçiliğin tümellerin varlığını ileri sürmesi haklı bir tavidir. Ancak tümellerin tikelerden bağımsız ama onlarda örneklenen (Platon için) ya da onlarla birlikte olarak tikelerde örneklenmiş bulunan (Aristoteles için) şeyler olarak düşünülmeleri (e.d. bir ilişki bağlantısıyla) sorunlara yol açmaktadır.²¹ Bu sorunların başında sonsuz geriye gidiş sorunu olarak adlandırabileceğimiz bir sorun gelmektedir. Buna göre 'masa siyahtır', 'masa siyahlığı örnekler' olarak bir tikel ile bir tümelin ilişkisi şeklinde sergilenirse bu durumda örneklenmenin (**type**) iki örnekleme (**token**) ile karşı karşıya kalırız. 'Şu masanın örnekleme örnekleme' ile 'diğer masanın örnekleme örnekleme' bir başka örneklenmeyi (**type**) ortaya çıkaracaktır ve bu da bir tümel olduğundan iki örnekleme ile örnekleme tümeli arasında da örnekleme ilişkisi ortaya çıkacaktır ve bu sonsuza kadar gidecektir. Bundan kurtulmak için Armstrong durumlar (**state of affairs**) kuramını önermektedir.²² Kuramın Aristoteles gerçekçiliği ile benzerlikleri çok açıktır ancak Armstrong'a göre kendi kuramında söz edilen türden sonsuz geriye gidiş ortaya çıkmaz. Armstrong'a göre iki durumun (şu masanın siyah olmasının ve bu masanın siyah olmasının) açıklaması her iki durumda da siyah tümelinin varolmasından kaynaklanmaktadır. Tümel, durumda örneklenerek yer almamaktadır. Tümel ile tikel birlikte durumu oluşturmaktadır. Ancak Armstrong her ne kadar ilişki sonsuz geri gidişini durdursa da tümeller arası ilişkilerin yeni özellikler belirlediği her yerde kuramın benzer bir sorunla karşı karşıya kalacağı görülmektedir.²³ Örneğin 'memeli olmak' ile 'hayvan olmak' birer tümel iseler ikisi arasındaki ilişkiden dolayı ortaya bir başka tümel çıkacaktır: Örneğin 'doğurarak çoğalan canlılar olmak' tümelinin varolacağı ileri sürülebilir. Böylece iki şeyin yalnızca özellik-

University Press, Oxford, 2014 ve Karş. Pereyra, "Nominalism in Metaphysics". Ancak bizim burada incelemelerimize temel olacak Campbell'in trop kuramı kendi sözleriyle bir adcı kuram değildir: "Başka sözcüklerle söylenirse Tikelcilik, Adcılık biçimini almak zorunda değildir." Bkz. Campbell, a.g.e., s. xi. Bu nedenle adcılık ile trop kuramını bu yazı bağlamında ayrı kuramlar olarak değerlendirdik.

²¹ Bkz. Armstrong, Vol I, s. 65-70 ve 108.

²² A.g.e., s. 113.

²³ Bkz. Loux, a.g.e, s. 21.

lerinin uyuşmasından yola çıkarak onlarda ortak bir şeyin olduğunu ileri sürmek ya da onların aynı tümel örneklediklerini ileri sürmek bir başka geriye gidişi de ortaya çıkaracaktır.

Güncel gerçekçilik dışı kuramların gerçekçiliğe genel olarak itirazları tek biçimlidir denebilir. Bu kuramlar, ‘bizim her iki durumda da varolduğunu söyleyebileceğimiz tek bir şey vardır derler’: Tikel siyah masalar. Onlara göre tümeller masanın siyahlığını açıklamaya ek bir katkı sağlamaz aksine fazladan bir varolan olarak ortaya çıktıklarından ontolojik kuramı kalabalıklaştırırlar.²⁴ Bu açıdan güncel gerçekçi olmayan kuramların öncelikli itirazlarının tümel diye bir varolan varsaymamızın gereksizliğinden öncelikli olarak beslendiği görülmektedir. Bu kuramlara göre çoklukta tek olan e.d. özdeşliğini koruyarak varolan bir şey yoktur.²⁵ Ancak yukarı da da dile getirdiğimiz gibi gerçekçilik dışındaki kuramların birbirinden kökten ayrı iki biçimi ilgili durumu birbirlerinden ayrı şekillerde açıklamaktadır.

Güncel trop kuramı yaklaşımına göre iki masanın siyahlığı aynı siyah (ya da aynı siyahın örneklemeleri) değil, olsa olsa birbirine benzeyen iki ayrı siyahtır. Nasıl ki masalar ayrıdır, aynı şekilde siyahlar da ayrıdır. Özellikler felsefe tarihinde düşünüldüğü üzere tümel varolanlar değildir, onlar da tıpkı somut nesnelere gibi tikeldirler. Hatta çoğu trop kuramında somut nesne, özellikler demeti (**bundle**) olarak görülmektedir.²⁶ Tikel özellikler eşbulunuş sayesinde bir araya gelirler ve bir demet oluşturarak somut nesneyi oluştururlar. Bu kuramlar bu sayede ilişki sonsuz geriye gidişi sorunu ile karşılaşmazlar. Bir özelliğin bir demetteki bulunuşu örneklenme vb. bir ilişki dolayısıyla değil bizzat o tikel özelliğin yalnızca ilgili demette bulunması dolayısıyladır.²⁷ Ancak trop kuramlarının da açıklamakta zorlandıkları iki ilişki biçimi bulunmaktadır: bunlardan birincisi benzerlik (**resemblance**), ikincisi de eşbulunuş (**compreence**) ilişkisidir.

Russell ünlü eleştirisinde benzerlik ilişkileri kurarak tümeller sorununu çözmeye çalışanların, bu ilişkilerin kendilerinin tümellerin kabul edilmelerine yol açtıklarını fark etmediklerini belirtmektedir.²⁸ Ona göre “a’nın b’ye benzemesi” benzeme türünün bir örnekleme olacağından en az bir tümel kabul edilmiş olacaktır: Benzerlik tümeli. Böylece de bir tümelin kabul edilmesi tüm diğerlerinin kabul edilmesi için yeterli bir dayanak oluşturacaktır. Armstrong’un klasik gerçekçiliğe yönelttiği eleştirinin Russell’in eleştirisiyle aynı içerikte olduğu görülmektedir. Ancak bu eleştiriler trop kuramlarına bir zarar vermezler çünkü trop kuramları tikel özellikleri tek

²⁴ Bkz. Pereyra, “Nominalism in Metaphysics” ve Campbell, a.g.e., s. 28.

²⁵ Campbell, a.g.e., s. 27.

²⁶ Bkz. A.g.e., s. 20.

²⁷ Bkz. A.g.e., s. 14-5.

²⁸ Russell, Bertrand, *Felsefe Sorunları*, Çev. Vehbi Hacıkadıroğlu, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2000, s. 87.

varolan olarak gördüklerinden (e.d. tek kategorili bir çözüm önerdiklerinden) benzerliklerin de en fazla birbirine benzediklerinin söylenebileceğini ileri süreceklerdir. Trop kuramları için genellikle²⁹ tek varolanlar tikel özelliklerdir ve özelliklerin tikel olmaları gibi ilişkiler de tikeldir. Bu kuramların gerçekçi kuramlara üstünlüğü iki nesnede de aynı şeyin olduğunu ya da bir tümelin bir örneğinin olduğunu ileri sürmemelerinden, klasik adcı kuramlara üstünlüğü de özellikleri de kabul etmelerinden kaynaklanır. Böylece özelliklerin hatta benzeme türü ilişkilerin de en fazla birbirlerine benziyor oldukları dile getirilebilir.³⁰ İki tikelde aynı şekilde bulunan (ortak) herhangi bir şey yoktur.

Ancak Russell'in eleştirisinin adcı kuramları ciddi biçimde etkileyeceği görülebilir. Adcı kuramlar tek varolanların somut nesnel olduklarını dile getirdiklerinden ilişkiler türü varolanların ne olduklarını açıklamakta zorlanırlar. Bunun açık bir kanıtı ilişkilerin somut varolanlar türünden varolanlar olmamalarında görülebilir. Russell'in söyleyişi ile dile getirirsek 'kuzeyinde olma' ilişkisinin herhangi bir tikelde olmadığı görülmektedir.³¹ Bu konu bir sonraki başlıkta daha açık bir şekilde ele alınacaktır.

Trop kuramlarının gerçekçi yaklaşımlara karşı üstünlükleri yalnızca tümellere gerek duymaması ve ilişki sorununu çözmelerinden kaynaklanmamaktadır. Trop kuramının somut nesneyi tikel özellikler demeti olarak görmesinden kaynaklı da üstünlükleri ortaya çıkmaktadır. Armstrong'un klasik gerçekçilikte somut nesnenin tümeli örneklemesinden kaynaklı ortaya çıkan sorunu aşmak için geliştirdiği durum kuramı, trop kuramı açısından yine bir fazlalık olarak değerlendirilmektedir.³² Trop kuramına göre ortada olan tek şey, tikel özelliklerin bir demetidir ve bir nesnenin (eşbulunuşlu tikel özellikler demetinin) siyah olması onun oluşturucuları arasında siyah tikel özelliğinin yani siyah tropunun bulunmasından kaynaklıdır. Eşbulunuş ilişkisi ise tropların birliktelikleri için ortaya konmaktadır.³³

Güncel tümel kuramı ile trop kuramı arasında çokluktaki teklife ilişkin son karşılaştırma da yapısal olduğu düşünülen özellikler göz önüne alınarak yapılabilir. Buna göre Armstrong her ne kadar durumlar kuramını ortaya koysa da, örneğin 'metan olma'yı açıklamak için ekonomik olmayan bir kuramı savunmak durumunda kalmaktadır çünkü bir 'karbon olma' tümeli, bir 'hidrojen olma' tümeli ve bir 'metan olma'

²⁹ Bazı trop kuramları tikellerin yanı sıra tümellere de yer vermektedirler. Bkz. Bacon, John, *Universals and Property Instances: the alphabet of being*, Blackwell, Oxford, 1995.

³⁰ Bkz. Campbell, a.g.e., s. 30-1.

³¹ Bkz. Russell, a.g.e., s. 89.

³² Bkz. Campbell, a.g.e., s. 50.

³³ Her ne kadar burada ele alınmayacak olsa da demet kuramlarının karşılaştıkları zorluklar da bulunmaktadır. Ancak bir ontolojik kuram Okhamlı'nın usturası ilkesi gereği ne kadar az varolanla sorunlara çözüm getiriyorsa o kadar başarılıdır denebilir. Adcılık da ekonomik bir kuram olmasına rağmen trop kuramına göre akla yatkın değildir. Bkz. Campbell, a.g.e., s. xi.

tümellerinden söz etmek durumundadır. Ancak aynı tümeller bir bütün oluşturmak için de geçerlidir hatta daha da karmaşık olanı bir iso-bütün oluşturmak için de kullanılmaktadır.³⁴ Tüm bu yapılar aynı oluşturucularla oluşturulmaya çalışıldığında onların yapıları için tek bir Hidrojen tümelinden söz edilemeyeceği için, Hidrojen tümelinin 1., 2., 3., ... örnekleri ve onların karbon olma örneklenmelerinin 1., 2., 3., ... ile, karbon atomlarına bağlanmalarının örneklenmeleri gibi gittikçe karmaşıklaşan bir yapı ortaya çıkacaktır (ayrıca bazı karbon atomları üçlü bağlar kurarken bazı karbon atomları ikili bağlar kuracaktır: Bu atomlar da ayrı tümellerin örnekleri olarak mı görülmelidirler?).³⁵ Oysa trop kuramları bu tür varolanların hepsini zaten tikeller olarak gördüğünden ilgili yapıları nitelemekte daha az sorun yaşayacaktır. Trop kuramının tek yapması gereken tek tek karbon, hidrojen vb. tikeli nitelemek olacaktır. Eğer Armstrong tikeliği ve burada karşılaşılabilecek benzerlik sorunlarını aşmak için (hangi karbonun hangi hidrojenle nasıl bağlandığına ilişkin) durum kuramını yani bir tikel ile bir karbon örneğinin birleşerek bir durum yaratması açıklamasını kullanacaksa trop kuramına göre bu da tikeliğin zaferine yol açacaktır.³⁶

Yapısal özellikler, yalnızca bu tür atom benzeri yapılar olarak düşünülmemelidir. Renkler de bir bakıma yapısal özelliklerdir ve onlar açısından da benzer sorunlar ortaya çıkabilir. Kırmızı her ne kadar belli bir renk olsa da farklı tonlarının olduğu görülmektedir. Bu durumda her bir kırmızı tonu için ayrı bir tümel mi ortaya konacaktır? Eğer bu şekilde düşünülürse kırmızı ile örneğin turuncu arasında belirlenebilecek her bir ton için bir tümel ileri sürülmelidir aksi durumda şeyin niteliği açıklanamaz olur. Oysa trop kuramlarının benzerlik temelli açıklamaları merkezine 'kırmızılığı' koymadıklarından her bir renk tonu için kendi aralarında benzerlik ilişkisini gözeterek bir açıklama getirebilecektir. Trop kuramlarına göre 'karmen kırmızısı' tümeli, 'koyu kırmızı' tümeli vb. varsaymak gereksizdir, tek yapılması gereken tikel özellikler arası benzerlik ilişkilerinin değerlendirilmesidir. Hatta 'benzerliğin değerlendirilmesi' bile öznel bir vurgu taşıdığından tüm insan özneliğini dışarda bırakmak adına bu kuramlarda benzeme ilişkisi ve tropolar yalın doğalar olarak değerlendirilirler.³⁷ Onlar ne şekilde varlarsa ve birbirlerine benziyorlarsa o şekilde vardır ve benziyorlardır ya da benzemiyorlardır.³⁸

Tümeller sorununun 'çokluktaki teklik' sorunu olarak sergilenmesinde, özelliklerin yüklemeler olarak düşünülmelerinden kaynaklı olarak da ortaya kimi sorunların çıktığı görülmektedir. İkinci başlık altında bu konudaki tartışmaları ele alacağız.

³⁴ Campbell bu örneği Lewis'in bir makalesinden aktararak kullanmaktadır. Bkz. Lewis, David, "Against Structural Universals", *Australasian Journal of Philosophy*, 61, ss. 343-77. Bu eleştirinin adçı kuramlarda da kullanılmasına ilişkin Bkz. Pereyra, "Nominalism in Metaphysics".

³⁵ Bkz. Campbell, a.g.e., s. 46-8.

³⁶ Campbell, a.g.e., s. 50.

³⁷ Bkz. A.g.e., s. 38-9.

³⁸ Bkz. A.g.e., s. 83.

Ancak şimdiye kadar adcı kuramların ‘çokluktaki teklik’ sorununda tartışılmamalarından dolayı bu kuramların bu sorundan tamamen bağışık oldukları düşünülmemelidir. Bu konuya ilişkin tartışma bir sonraki başlık ve sonuçta ele alınacaktır. Adcı kuramların özellikle dilsel incelemelerden beslenerek ortaya çıktıkları ileri sürülse de onların ‘çokluktaki teklik’ sorununa dair, özellikleri yadsıyıcı tavırlarının yanısıra açıklamalar getirmeye çalıştıkları yani iki nesnenin neden aynı şekilde görüldüklerinin açıklanmasına da çalıştıkları ortaya çıkacaktır.

2.2. Dilsel sorunlar

Şimdiye kadar ele alınan sorunun, ağırlıklı olarak ‘bir tikelin neden o şekilde olduğunun’ sorulduğu durumda verilen cevapları incelediği görülebilir. Buna göre ‘masa neden siyahtır’ sorusuna gerçekçi ‘onun (ya da o durumun) siyahlık tümelini taşıması ya da örnekleme nedeniyle’ diye cevap verecek, trop kuramı ise ‘masa özellik demetinin siyah tikel özelliğini de taşımasından dolayı siyah olduğu’ cevabını verecektir. Oysa adcı kuramlar ‘masanın siyah olmasını’, ‘onun yüklem, kavram, küme altında düşmesi ya da birinin bir diğerine benzemesi’ ilişkileri sayesinde açıklamaya çalışmaktadırlar.

Böylece tümeller sorununun dilsel yanı ya da semantik yanı da ortaya çıkmaktadır. Tümeller sorununun bu şekildeki görünümü ağırlıklı olarak adcı kuramları öne çıkarmaktadır. Ancak hem gerçekçi kuramın hem de trop kuramının semantik konusunda da açıklamaları olduğu görülecektir. Adcı yaklaşımların genel görünümünün ‘a F’dir’ tümcesinin çözümlenmesinden hareket ettikleri görülmektedir. Bu tümcede, a öznesi şimdiye kadar ele aldığımız klasik gerçekçi kuramlar bağlamında somut nesne, F de yüklem olan özellik olarak düşünülmektedir.³⁹

Adcı yaklaşımlar, trop kuramını da tıpkı gerçekçi kuramları eleştirdikleri gibi eleştirirler. Bu eleştiri ‘ortada olan tek şey siyah masadır, tikel de olsa özellik diye bir şey yoktur’ şeklinde dile getirilebilir. Adcı kuramlara göre özellikler olarak gördüğümüz ortaklıklar aslında somut nesnelerin aynı yüklem, aynı kavramın onlara uygulanabilmesinden; onlardan oluşan aynı kümelerde bulunmalarından ya da onların birbirlerine benzemelerinden kaynaklanmaktadır. Cümlelerde görünen bu tip ortaklıklar dolayısıyla nesnelere ortak bir şeylerin olduğu düşünülmüştür oysa

³⁹ Adcı kuramların türlerine ilişkin Bkz. Armstrong, Vol I, s. 12-16. Literatürde Armstrong’un bu sınıflaması ve adlandırılmaları kabul edilmiştir, dolayısıyla burada da aynı adlandırmalarla ele alınacaktır. Söz konusu kuramlar “a F’dir” önermesini şu şekilde ele almaktadır: Yüklem adcılığı: (i) “a, F yüklemi altına düşüyorsa”, Kavram adcılığı: (ii) “a, F kavramı altına düşüyorsa”, Küme adcılığı: (iii) “a, F özelliğine sahiptir ancak ve ancak a, F olanların kümesinin bir üyesi ise”, Benzerlik adcılığı (iv) ise “a, F’nin bir paradigma durumuna (ya da durumlarına) uygun biçimde benziyor ise”. Ancak kuramları yalnızca Armstrong’a gönderimle ele almayacağız. Söz konusu sınıflamanın kabul edilmişliğine ilişkin Bkz. Pereyra, a.g.e., Moreland, a.g.e., 23-50.

böyle ortak bir şey onlarda yoktur (bu eleştirinin ağırlıklı olarak gerçekçi kuramları hedeflediğine dikkat edilmelidir.)

Adcı kuramların en keskin tarzının Quine'in görüşlerinde bulunduğu görülmektedir. Quine'a göre (bizim örneğimizle devam edersek) iki masanın neden siyah olduklarını açıklamak için ne bir tümele, ne tikel özelliğe ne de bir yüklem, kavram, kümeyi varsaymamıza gerek yoktur. Olan tek şey masanın siyah olmasıdır ve bu durum herhangi bir açıklama gerektirmemektedir.⁴⁰

Adcı kuramlara sıklıkla yöneltilen eleştiri, onların iki şeyin neden öyle olduklarına dair yaptıkları açıklamaların aslında herhangi bir açıklama sayılamayacağıdır. Örneğin yüklem adcısı iki masanın siyah olmalarının her ikisine de siyah yüklemine uygulanmasıyla (kavram adcısı da iki nesnenin siyah kavramı altına düşmeleri nedeniyle) açıklanabileceğini dile getirmektedir. Bu açıklamanın gerçekten bir şey açıklayıp açıklamadığını anlamak için şu soru sorulabilir: Siyah yüklemi (ya da kavramı) olmasaydı bu nesnelere siyah olmaktan vaz mı geçeceklerdi? Cevap hayır olacağından yani nesnelere siyah olmalarının açıklanması hedeflenmişken, yüklem ve kavram adcı kuramlarının bunu başaramamasından dolayı bu kuramlar gerçekçi ve tropçu kuramlara karşı zayıf olarak nitelenirler.⁴¹ Aynı örneği küme ve benzerlik adcılığı için de geliştirebiliriz.⁴² Eğer masalar 'siyah şeyler kümesinin üyesi olmalarından' ya

⁴⁰ Bundan dolayı Quine'in görüşü devekuşu adcılığı olarak da adlandırılmaktadır. Bkz. Armstrong, a.g.e, s. 16. Quine "On What There Is" adlı önemli makalesinde söz konusu tavrı kendisi şu şekilde dile getirmektedir: "Şimdi ontolojik tümeller sorununa dönelim: ilinekler, ilişkiler, sınıflar, sayılar, işlemler gibi şeyler var mıdır? McX, karaktersitik bir biçimde olduğunu düşünür. İlinekler hakkında konuşurken, 'Kırmızı evler, kırmızı güller, kırmızı günbatımları vardır; bu hepimizin üzerinde anlaşacağı felsefi olmayan sağduyudur. Bu evler, güller ve günbatımları bu duvarda ortak bir şeye sahiptir; ve bu onların ortak sahip oldukları şey, söylemek istediğimin hepsi budur ki kırmızılık ilineğidir' şeklinde sözler söyler. (...) Evlerin ve güllerin ve günbatımlarının hepsinin kırmızı olması sonul (**ultimate**) ve indirgenemez olarak alınmalı ve McX'in, ortaya koyduğu 'kırmızılık' gibi adlar altında sunduğu okült varolanlar için gerçek açıklayıcı bir güç bakımından daha iyi durumda olmadığı ortaya konmalıdır." Quine, W. V., "On What There Is", *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, s. 80-81. Ancak Armstrong'un devekuşu adcılığı belirlemesine Dewitt'in katılmadığı da belirtilmelidir. Dewitt' e göre Armstrong 'Serap Gerçekçisi'dir yani tıpkı çölde bir serap gördüğünü iddia eden bir kişi gibi ortada bir sorun yokken bir sorun olduğunu gören kişidir. (Quine'in McX adlı sözde filozofunun Mr. Armstrong olarak da okunabileceğini de belirtir.) Bkz. Dewitt, Michael, " 'Ostrich Nominalism' or 'Mirage Realism' ", *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, s. 93-4. Biz de ortada bir sorunun olmadığı yerde neden bir açıklamaya gereksinim duyulduğu konusunda adcı kuramların her çeşidinin eleştirilebileceğini düşünüyoruz.

⁴¹ Armstrong bu iki yaklaşımı öznelci (**subjectivist**) yaklaşımlar olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşımlar öznelcidirler çünkü ilki sözcüklere, ikincisi ise insan zihnine (e.d. kavramlara) gönderimde bulunmaktadır. O'na göre her ikisi için de ölçüt insanmış gibi görünmektedir. Bkz. Armstrong, a.g.e., s. 25. İki kuram için de aynı zorlukların geçerli olduğuna dair Bkz. A.g.e., s. 27.

⁴² Armstrong bu kuramları da nesnelci (**objectivist**) kuramlar olarak adlandırmaktadır. Bu kuramlarda insana herhangi bir gönderim yoktur. Bkz. A.g.e., s. 28. Ancak Campbell bu kuramlarda da görece

da ‘bir siyah paradigma nesnesine benzemelerinden’ dolayı siyah olacak olsalardı söz konusu küme değiştiğinde (diyelim ki daha az siyah bir masa da kümeye dahil edildi) nesnenin de değişmesi gerekecektir.⁴³ Ayrıca dünyada bir özelliği taşıyan tek bir nesne olsa, küme tek elemanlı olacağı için o nesneye dair ‘bu nesne o özelliktedir’ demeyeceği ortaya çıkar.⁴⁴ Benzerlik adcısı da ilgili paradigma nesnesinin hangi nesne olacağı (bizim evdeki masa mı, sizin evdeki masa mı) ve o paradigma nesnesinin yok olması durumunda diğer nesnelerin etkilenmiyor olmalarını açıklayamayacaktır.⁴⁵

Küme adcılığının karşı karşıya kaldığı en ciddi eleştiri, aynı üyelere sahip iki kümenin yani iki özelliğin de aynı olma riskinin ortaya çıkmasına dairdir. Buna göre a, b, c siyah masaları masa kümesini oluştururlar (ve siyah olan tek şeyin masalar olduğunu düşünelim) ancak aynı masalar siyah kümesini de oluşturmaktadırlar. Bu durumda özellikler yok sayıldığından ve tek varolanlar somut tikeller olduklarından, küme üyeleriyle açıklanan iki özelliği birbirinden ayıran bir ölçüt bulmak olanaksızlaşacaktır. Bu sorun eşkaplılık sorunu olarak da adlandırılmaktadır.⁴⁶

Adcı kuramlar içerisinde özellikle benzerlik adcılığının diğer kuramlara göre üstünlükleri vardır. Bu kuramların somut varolanlar dışında başka açıklayıcılar kullanılmaları kayda değerdir. Ayrıca benzerlik adcısı yukarıdaki türden eleştirileri de bertaraf edebilirler: Örneğin bir paradigma nesnesinin varlığını reddedebilir ve yalnızca “a nesnesi b nesnesine şu derece benzerdir” diyebilirler.⁴⁷ Ancak benzerliklerin derecelendirilmeleri yani iki şey arasında diğer iki şeye göre belli bir benzerliğin olmasının ‘iki şeyin siyah olduğu’nun açıklaması olarak verilmeye çalışılması tam da bir açıklama sayılamaz.⁴⁸ Ayrıca yine bir özelliğin tek taşıyıcısı olan bir nesne olsa bu nesne ile bir başka nesne arasında benzerlik kurulamayacağından benzerlik adcılığının da zorluğa düşeceği görülmektedir.⁴⁹ Benzerlik adcılığının karşı karşıya kaldığı diğer bir zorluk da mükemmel olmayan topluluk sorunu olarak adlandırılmaktadır.⁵⁰

insan belirlemelerinin rol oynayacağını ileri sürmektedir. Bizce de eğer ki kümeler ve benzerlik yalın ve doğal doğrular olarak düşünülmezse gerçekten de bu risk bulunmaktadır. Bkz. Campbell, a.g.e., s. 31.

⁴³ Bkz. Armstrong, a.g.e., s. 36-8.

⁴⁴ Armstrong, a.g.e., s. 37.

⁴⁵ A.g.e., s. 50-1. Paradigma nesnesi küme adcılığının düştüğü zorluğa düşmemek için yani eşkaplılık eleştirisi ile karşılaşmamak için gereklidir. Benzerlik nesnel bir zemine bağlanmaya çalışılmaktadır.

⁴⁶ Pereyra, a.g.e., s. 96, Armstrong, a.g.e., s. 35 ve Campbell, a.g.e., s. 33.

⁴⁷ Armstrong bunun olanaklı olmadığını aksine paradigma nesnelerinin zorunlu olduğunu düşünmektedir. Bkz. Armstrong, a.g.e., s. 46. Ancak Pereyra, benzerliğin dereceli olarak düşünüldüğü (‘bu nesne şu nesneye belli bir dereceye –örneğin d derecesi- kadar benzer’ şeklinde) taktirde bu zorluğun aşılabileceğini düşünür. Bkz. Pereyra, a.g.e.

⁴⁸ Kuramın detayları için Bkz. Pereyra, *Resemblance Nominalism*, s. 156-98. Karş. Armstrong, a.g.e., s. 45-55.

⁴⁹ Bkz. Armstrong, a.g.e., s. 51-2.

⁵⁰ Campbell, a.g.e., s. 33 ve Pereyra, a.g.e., s. 145.

Nesnelerin değişik bakımlardan birbirlerine benzedikleri görülmektedir. Buna göre siyah tahta masa, kırmızı tahta sandalye ve metal kırmızı masa bir benzerlik zinciri içerisinde düşünülebilir çünkü hepsinin tek tek ele alındıklarında birbirleriyle belli bakımlardan benzedikleri görülmektedir. Ancak hepsinin tek bir grup olarak düşünülmesi büyük bir sorun yaratacaktır çünkü aslında grup olarak düşünüldüklerinde hiçbirinin ortak tek bir özelliği yoktur.

Trop kuramlarının da benzerlik adcılığı gibi, benzerliği temel bir ilişki biçimi olarak düşündüğünü gördük. Ancak trop kuramı benzerliği, benzerlik adcılığındaki gibi nesnelere arasındaki bir ilişki olarak görmediğinden ve tek varolan şeyin nesnelere olduklarını ileri sürmediğinden son iki eleştiriye maruz kalmazlar. Trop kuramı nesnelere arasında değil özellikler arasında benzerlik kurmaktadır. Böylece ne eşkaplamlılık ne de mükemmel olmayan topluluk argümanlarından etkilenmez.⁵¹

Adcı kuramlar da özne ile yüklem, kavram, küme arasında bir ilişki ya da benzerlik ilişkisi öngördüklerinden (yüklemin uygulanması, kavramın altına düşme, küme üyesi olma) her birinde sonsuz geriye gidiş sorunu ile karşılaşılır. Her bir adcı kuramda somut nesnenin ilgili varolanla ilişkisi bir örneklem olduğundan hem tümel tehditi ile (Russell'in eleştirisi gereği) hem de ona bağlı olarak sonsuz geriye gidişin ortaya çıkması mümkün olacaktır. Bu kuramlar bu anlamda da hem Armstrong gerçekçiliğine hem de trop kuramına tam bir alternatif oluşturamazlar.

Son olarak hem Armstrong'un hem de Campbell'in konuya dilsel birer tartışma olarak bakmamalarından kaynaklı, gerçekçilik ve trop kuramının adcı kuramlara üstünlükleri olduğu belirtilemelidir. Her iki kuram da özelliklerin tartışılmasının özne-yüklem ilişkilerinin temel alınarak düşünülmemesi gerektiği konusunda birleşirler. Armstrong özelliklerin yüklem olarak düşünülmesinin örneklenmeyen tümeller sorununa yol açacağını belirtmektedir.⁵² Buna göre eğer her yükleme bir özelliğin karşılık geldiği düşünülürse, bu durumda örneğin 'kırmızı olmama' gibi bir tümelin de kabul edilmesi gerekir. Oysa bu doğru değildir. Nesnede ya da durumda olan özellik, kırmızılık ya da bizzat örneklendiği düşünülen özellik olmalıdır.⁵³

Trop kuramı da yüklem ile özellikler arasında kurulan bire bir ilişkiyi eleştirmektedir. Campbell'e göre tropolar herhangi bir şekilde bir semantik kuramın parçası değildirler.⁵⁴ Bir şeyin kırmızı tropuna sahip olması ayrı bir konudur 'a kırmızıdır' tümcesi ayrı bir konudur. Böylece trop kuramı ortaya çıkabilecek yeni yüklemelerin de kuramda içerilmesi olanağını sağlar.⁵⁵ Oysa böyle bir olanak, tüm ontolojik açıklama tarzlarını cümle incelemelerine bağladıklarından adcı kuramlarda sağlanama-

⁵¹ Bkz. Campbell, a.g.e., s. 33-4.

⁵² Bkz. Armstrong, *Universals: an opinionated introduction*, s. 75.

⁵³ Bkz. Armstrong, a.g.e., s. 82.

⁵⁴ Bkz. Campbell, a.g.e., s. 24-6.

⁵⁵ Bkz. A.g.e., s. 25.

yacak, her bir yeni dilsel olanağın ortaya çıkmasında kuram değiştirilmek zorunda kalınacaktır. Bu konuda önemli bir belirlemeyi Ramsey dile getirmektedir:

“Böylece ‘Sokrates bilgedir’de Sokrates öznedir, bilge de yüklemdir. Ancak önermeyi tersine çevirdiğimizi ve ‘Bilgelik Sokrates’in bir niteliğidir’ dediğimizi varsayalım, bu durumda önceden yüklem olan bilge, şimdi özne olur. Şimdi bana felsefede olabilecek herhangi bir şey kadar, iki cümlenin (...) aynı olguyu ve önermeyi açıkladığı açık görünmektedir.”⁵⁶

Dile yönelik incelemelerin felsefede 20. yy boyunca çok değerli katkılar yaptıkları (dil felsefesi başlığında ayrı bir alanın ortaya çıkmasına yol açacak kadar etkili oldukları) doğrudur ancak söz konusu olan durumlar ya da özellikler ile nesnelere ilişkisi olduğunda tek belirleyici olanın dil olamayacağı da ortaya çıkmaktadır.

⁵⁶ Ramsey, F. P., “Universals”, *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, s. 60.

Sonuç

Sonuç olarak, güncel kuramlara yönelik özellikle iki bakımdan yapılan incelemede adcı kuramların başarılı olamadığı görülmektedir. Güncel gerçekçi kuramlar ve trop kuramlarının adcı kuramlara karşın üstünlükler içerdikleri görülmektedir. Ancak gerçekçi kuramlar ile trop kuramları, neredeyse benzer açıklama modelleri geliştirmelerine rağmen trop kuramı tikelliği öne çıkartmaktan kaynaklı artıları olan bir kuram olarak görünmektedir. Özelliklere yönelik güncel kuramlarda, bu tür sert (**austere**) kuramların yanı sıra daha ılımlı (**moderate**) kuramlar da ortaya çıkmıştır. Yukarıdaki türden kuramları sert kuramlar olarak nitelememizin nedeni her tür durumu tek bir ilke ile açıklamaya çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Oysa kimi güncel kuramlar için önemli olan, çeşitli sorunların tek bir ilke ile değil farklı ilkelerle de olsa açıklanabilmeleridir.⁵⁷ Ancak yalnızca bu makalede incelediğimiz kuramlar açısından bakarsak trop kuramlarının diğer kuramlardan daha etkili bir açıklama getirdiğini ileri sürebiliriz.

Özellikler konusu, 20. yy felsefesinin üzerinde en yoğun tartışmaların yaşandığı başlıklarından biri olmuştur. Yüzyılın başında başlayan tartışmalar günümüzde de hâlâ sürmektedir. Önceden belirttiğimiz gibi tikeli anlamaya yönelik her çabanın onun özelliklerini de anlamayı gerektirmesinden ve gündelik yaşamda öncelikli bilgi kaynağımız ve etkileşimimizin olduğu varolanların tikeller olmasından kaynaklı bu konuların verimli tartışmalarla ele alınmaya devam edeceği açıktır.

⁵⁷ Lewis'in kuramı bu tarz bir kuram olarak görülmektedir. Lewis'e göre özellikler seyrek (doğal özellikleri niteleyenler) (**sparse**) ve bol (semantik özellikleri yani her türden yüklemi niteleyenler) (**abundant**) özellikler olarak ayrımlanırsa metafizik açıklamaların gereksindiği açıklamalar yapılabilir çünkü seyrek özellikler nesnenin doğasına ilişkindir, içkindir vb., ancak diğer yanda dilsel yaklaşımlardan kaynaklanan sorunlara da çözüm getirilebilir çünkü bol özellikler yüklemle karşılık gelen özellikler olarak düşünülür. Böylece bir tikelin anlaşılmasına yönelik her türden durum sergilenmiş olur. Bkz. Lewis, David, *On the Plurality of Worlds*, Blackwell, Oxford, 1986.

Kaynakça

- Aristoteles, *Categories and de Interpretatione*, tr. J. L. Ackrill, Oxford University Press, Oxford, 2002.
- Armstrong, M. David, *Universals and Scientific Realism*, vol. I&II, Cambridge University Press, Cambridge , 1978.
- Armstrong, M. David, *Universals: an opinionated introduction*, Westview Press, London, 1989.
- Bacon, John, *Universals and Property Instances: the alphabet of being*, Blackwell, Oxford, 1995.
- Campbell, Keith, “The Metaphysics of Abstract Particulars”, *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, ss. 125-140.
- Campbell, Keith, *Abstract Particulars*, Basil Blackwell Ltd., Oxford, 1990.
- Dewitt, Michael, “ ‘Ostrich Nominalism’ or ‘Mirage Realism’ ”, *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, ss. 93-101.
- Ehring, Douglas, *Tropes: properties, objects, and mental causation*, Oxford University Press, Oxford, 2014.
- Lewis, David, “Against Structural Universals”, *Australasian Journal of Philosophy*, 61, ss. 343-377.
- Lewis, David, *On The Plurality of Worlds*, Blackwell, Oxford, 1986.
- Loux, Michael, *Metaphysics: a contemporary introduction*, Routledge, New York, 2006.
- Moreland, J. P., *Universals*, Acumen Pub., Chesham, 2001.
- Pereyra, G. R., *Resemblance Nominalism: a solution to the problem of universals*, Oxford University Press, Oxford, 2002.
- Pereyra, G. R., “Nominalism in Metaphysics”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. Zalta , 2015, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/nominalism-metaphysics/>, Erişim: 07.09.2015.
- Plato, *The Republic*, tr. P. Shorey, Harvard University Press, Cambridge, 1937.
- Plato, *Lysis, Symposium, Gorgias*, tr. W. R. M. Lamb, Harvard University Press, Cambridge, 2005.
- Quine, W. V., “On What There Is”, *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, ss. 74-89.
- Ramsey, F. P., “Universals”, *Properties*, ed. Mellor&Oliver, Oxford University Press, Oxford, 2004, ss. 57-74.
- Ross, W., D. , *Aristoteles*, Çev. Ahmet Arslan ve diğerleri, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2002.

- Russell, Bertrand, *Felsefe Sorunları*, Çev. Vehbi Hacıkadıroğlu, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2000.

- Shields, Christopher, *Aristotle*, Routledge, London, 2007.

- Swoyer, Chris, Orilia, Francesco, "Properties", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. Zalta, 2014, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/fall2014/entries/properties/>, Erişim: 07.09.2015.

- Thomasson, Amie, "Categories", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. Zalta, 2013, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/categories/>, Erişim: 07.09.2015.